

УДК 336.71:(330.131.7+330.322)

Ольга П. Квасова

Київський національний університет технологій та дизайну
**УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ В БАНКАХ ПРИ ПРОВЕДЕННІ ІНВЕСТИЦІЙНИХ
ОПЕРАЦІЙ**

В статті розглянуто питання управління ризиками в банках при проведенні інвестиційних операцій. Запропонована класифікація банківських ризиків, де виокремлено інвестиційний ризик. Сформульовано основні вимоги до інвестицій банків як їх активів. Сформовано принципи системного підходу до управління інвестиційними ризиками. Надано пропозиції щодо управління ризиками банків, де виокремлено державне управління, участь саморегульованих організацій та управління безпосередньо в банках. Передбачено застосування зворотного зв'язку на основі контролінгу.

Ключові слова: управління ризиками, інвестиційні операції банків, класифікація ризиків, принципи системного підходу, державне управління, саморегульовані організації, контролінг.

Ольга П. Квасова

Киевский национальный университет технологий и дизайна
**УПРАВЛЕНИЕ РИСКАМИ В БАНКАХ ПРИ ОСУЩЕСТВЛЕНИИ
ИНВЕСТИЦИОННЫХ ОПЕРАЦИЙ**

В статье рассмотрены вопросы управления рисками в банках при проведении инвестиционных операций. Предложена классификация банковских рисков, где выделен инвестиционный риск. Сформулированы основные требования к инвестициям банков как активов. Сформированы принципы системного подхода к управлению инвестиционными рисками. Поданы предложения по управлению рисками банков, где выделено государственное управление, участие саморегулируемых организаций и непосредственное управление в банках. Предусмотрено применение обратной связи на основе контроллинга.

Ключевые слова: управление рисками, инвестиционные операции банков, классификация рисков, принципы системного подхода, саморегулируемые организации.

Olga P. Kvasova

Kyiv National University of Technologies and Design
**RISK MANAGEMENT IN BANKS WHEN CONDUCTING INVESTMENT
TRANSACTIONS**

The article deals with issues of risk management in banks in conducting of investment operations. The classification of banking risks are highlighted. as the investment risk The main requirements for investment banks as its assets. Formed the principles of a systematic approach to the management of investment risk. Provided proposals for risk management of banks, where allocated governance, participation of self-regulatory organizations direct control of the banks.. It involves the use of feedback based on controlling.

Keywords: risk management, investment operations of banks, the risk classification, principles of the system approach, public administration, self-regulatory organizations, controlling.

Постановка проблеми та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Розвиток економіки України, в т.ч. її реального сектору, тісно пов'язаний з інвестуванням. Інвестування дає можливість суттєво поліпшити діяльність суб'єктів господарювання, впливати на зниження недобросовісної конкуренції на внутрішньому та зовнішньому ринках за рахунок підвищення потужності підприємств. Значну роль при здійсненні інвестування суб'єктів господарювання відіграють банки, які здійснюють

придбання «корпоративних прав (акцій, паїв, часток) в обмін на кошти або майно з метою отримання доходу/прибутку або права на участь в управлінні юридичною особою» [1]. Ефективність і результативність діяльності банку на інвестиційному ринку значною мірою залежить від прийняття виважених рішень щодо управління ризиками, що повинно забезпечити їх обмеження чи мінімізацію. Слід зазначити, що повністю уникнути ризиків неможливо, особливо при проведенні інвестиційних операцій банками. Управління інвестиційними ризиками має базуватись на удосконаленні державного регулювання, саморегулювання, а також забезпечуватись самим банком. Необхідною умовою управління ризиками є розширення можливостей саморегулювання і повноважень саморегулювальних організацій (СРО). Крім цього, динамічний розвиток сучасного суспільства та підприємницької діяльності, недобросовісна конкуренція на внутрішньому та зовнішньому ринках, збільшення кількості катаклізмів, потребують зменшення ризиків банківської діяльності, в т.ч. інвестиційних.

Аналіз останніх досліджень і публікацій по проблемі Дослідженню питань поліпшення інвестиційної діяльності суб'єктів господарювання, в т.ч. зниженню ризиків, присвячені роботи, як українських, так і зарубіжних вчених, де можна виокремити напрацювання О.С. Власюка, С.С. Гасанова, М.П. Денисенка, Т.І. Єфименко, Т.Г. Затонацької, О.М. Іваницької, В.І. Міщенко, С.В. Міщенко, С.В. Науменкової, В.М. Опаріна, І.О. Тарасенко, В.М. Федосова, В.О. Галанова, О.І. Басова, У.Ф. Шарпа, Дж. Гордона, Д.В. Бейлі. В деяких роботах розглядаються питання державного регулювання та саморегулювання, управління ризиками, забезпечення економічної безпеки, здійснення антикризового регулювання. Зокрема, досліджуючи проблему державного регулювання фінансових ринків в Україні у посткризовий період О.М.Іваницька справедливо наголошує на необхідності активізації робіт «щодо формування перешкод збільшенню масштабів інтелектуальних злочинів, передусім на фінансовому ринку, а також інших видів порушень суспільних норм». Далі вона пропонує низку заходів щодо зниження рівня економічної безпеки на фінансовому ринку [2]. Доцільно виокремити напрацювання С.В.Міщенко, яка в проведеному дослідженні визначає основні характеристики ефективної СРО, де враховані світова практика та національні особливості таких організацій [3, с. 46], що може слугувати основою для створення СРО та ефективної системи зниження ризиків в організаціях, які є членами СРО. А.О. Сметанкіна, І.О. Тарасенко в проведеному дослідженні подають систему чинників впливу зовнішнього середовища на фінансову безпеку банку [4, с.95], а також пропонують матрицю стратегічного позиціонування банків України, де виокремлюють інтегральну оцінку небезпеки та ризиків [4, с.96]. Н.В.Цимбаленко, В.І. Левчук визначають послідовність реалізації стратегії забезпечення безпеки, де наголошують на здійсненні таких кроків: крок 1 - визначення загального переліку реальних та потенційних загроз; крок 2 – рейтингування об'єктів захисту; крок 3 – визначення ресурсів, необхідних для реалізації стратегії; крок 4 – визначення реальних форм захисту конкретних об'єктів; крок 5 – визначення функцій, прав і відповідальності служби безпеки банку; крок 6 – визначення завдань структурних підрозділів банку в рамках реалізації стратегії; крок 7 – розробка плану заходів і цільових програм [5, с. 98].

Незважаючи на значну увагу вчених до зазначених питань проблематика є настільки складною, що проведення досліджень управління ризиками інвестиційної діяльності банків як важливого елемента державного управління залишаються актуальними і в теперішній час, що потребує постійної уваги з боку науковців та практиків.

Мета дослідження В статті поставлено завдання щодо дослідження питань управління ризиками та надання пропозицій щодо удосконалення такого управління при проведенні банками інвестиційних операцій.

Виклад основних результатів та їх обґрунтування Розширення і диверсифікація форм участі банків на інвестиційному ринку, в т.ч. на ринку цінних паперів, привели до створення різних угруповань за участю банків. При цьому банки концентрують навколо себе інститути спільного інвестування, довірчі товариства, брокерські фірми та інші структури, а також підприємства реального сектору економіки, Зазначені суб'єкти господарювання можуть мати відносну самостійність. Інтернаціоналізація фондового ринку європейських країн приводить до розширення банками своєї діяльності з іноземними цінними паперами, де можна виділити акції і облігації, що приносить значні прибутки за рахунок гри на курсових різницях. Таку діяльність, як правило, здійснюють великі банки, які мають високий рейтинг на міжнародному ринку. Інвестуючи свої кошти в цінні папери банки мають значний вплив на розвиток реального сектору економіки. Виходячи з цього, вважаємо за доцільне збільшувати вкладення банків в цінні папери. Однак, це приводить до збільшення ризиків в діяльності банків.

Слід зазначити, що найбільші вкладення коштів банки здійснюють в кредитні операції. Зокрема, станом на 01.09.2016 р. кредити надані становили 938854 млн. грн., або 68,4% у сумі основних активів (Таблиця 1). Вкладенням банків в цінні папери, що є інвестиційними операціями, належить дуже важлива роль в діяльності банків на що наголошують дослідники, які зазначають, що в умовах ринкової економіки «без здійснення інвестиційної діяльності банків якісне виконання ними активних операцій є практично неможливим» [6, с.297]. Вкладення банків в цінні папери становили – 209412 млн. грн., або 15,3% (Таблиця 1). Саме тому, при здійсненні управління ризиками при проведенні активних операцій банками слід виокремити управління ризиками не тільки кредитних операцій, а і інвестиційних операцій банків, в т.ч. на ринку цінних паперів.

Таблиця 1

Величина основних активів та їх частка у сумі активів банку

станом на 01.09.2016 р.

№ з/п	Показник	Готівкові кошти та банківські метали	Кошти в НБУ	Кореспондентські рахунки, що відкриті в інших банках	Кредити надані	Вкладення в цінні папери	Всього
1.	Величина активу, млн.грн.	30943	48389	143484	938854	209412	1371082
2.	Частка у сумі активів, %	2,3	3,5	10,5	68,4	15,3	100,0

Джерело: розраховано автором за даними Національного банку України [7].

З метою здійснення нагляду за ризиками банків з ціллю їх оцінки Національний банк України виокремив 9 категорій ризиків [8], які подані на Рис.1 у світлих квадратах. В дослідженні, проведеному в Державній навчально-науковій установі «Академія фінансового управління», розглянуто ризики державних цінних паперів та запропоновано заходи щодо їх мінімізації» [9, с.714-728]. При цьому виокремлюються чотири основні типи фінансових ризиків: ринковий ризик, ризик ліквідності, кредитний ризик, операційний ризик [9, с.714]. Далі в дослідженні зазначено, що зменшити всі ризики дуже складно, звідси подано основні завдання щодо управління ризиками. Насамперед, треба оцінити оптимальний рівень ризиків для визначених умов функціонування фінансової системи. По-друге, необхідно «мати інструменти з їх управління при зміні кон'юнктури фінансових ринків» [9, с.722]. Однак, враховуючи важливість інвестиційних операцій, які у сумі активів посідають на другу позицію, (Таблиця 1), пропонуємо виділяти інвестиційний ризик (затемнений квадрат) на рис. 1. Зазначені категорії ризиків не є несумісними, тобто інвестиційна діяльність крім інвестиційних ризиків може мати інші категорії.

Джерело: розроблено автором за використання [8; 9, с.722].

Рис. 1. Класифікація ризиків діяльності банків

При розробці системи управління ризиками інвестиційної діяльності банків необхідно передбачити комплекс теоретичних підходів і практичних дій, що мають створити умови для повного захисту його економічних інтересів від внутрішніх та зовнішніх загроз. В дослідженні, яке провели І.О.Лютий, Р.В.Пікус, Н.В.Приказюк, К.І.Старовойт-Біловик, зазначено, що «ефективність управління інвестиційними ризиками банків у значній мірі залежить від ефективності організації фінансового механізму». При цьому автори виокремлюють підсистеми такого управління: інформаційне забезпечення; внутрішні системи комунікацій та передачі інформації між центрами відповідальності; підсистеми управління ризиками [10, с.219].

На рівень інвестиційного ризику також впливає проведення пасивних операцій щодо залучення ресурсів і їх розміщення в активи. Тому, при створенні системи управління ризиками при проведенні інвестиційної діяльності банками доцільно визначити основні вимоги до активів банку та його пасивів, де необхідно врахувати етап розвитку банку, а саме заснування нового банку, розширення діючого банку, створення нових структурних підрозділів. Такими вимогами можуть бути [1; 10; 11]:

- формування необхідного обсягу і оптимальної структури активів, потрібних для забезпечення фінансової діяльності банків. При цьому доцільно врахувати, що необхідною інформаційною базою є баланс, де відображаються активи і пасиви банку. Баланс формування активів банку відіграє значну роль у плануванні і контролі його активів і дозволяє ув'язати загальну потребу в активах з плановим обсягом фінансових джерел;

- забезпечення ліквідності активів, достатньої для підтримки платоспроможності банку за фінансовими зобов'язаннями, а також підвищення їх рентабельності. Необхідно дотримання нормативів ліквідності (миттєвої ліквідності – Н4, поточної ліквідності – Н5, короткострокової ліквідності – Н6);

- забезпечення найменших ризиків і втрат, пов'язаних із формуванням і використанням активів. Необхідно дотримання нормативів кредитного ризику (максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента – Н7, великих кредитних ризиків – Н8, максимального розміру кредитного ризику за операціями з пов'язаними з банком особами Н9). Крім цього, Національний банк України з метою обмеження інвестиційного ризику установлює норматив інвестування в цінні папери за кожною установою (Н11), а також загальної суми інвестування (Н12). Норматив Н11 визначається як співвідношення розміру коштів, які інвестуються на придбання акцій, паїв, часток та інвестиційних сертифікатів за кожною установою до статутного капіталу банку. Величина

цього нормативу не повинна перевищувати 15%. Норматив Н12 визначається як співвідношення розміру коштів, які інвестуються на придбання акцій, паїв, часток та інвестиційних сертифікатів будь-якої юридичної особи до статутного капіталу банку. Величина цього нормативу не повинна перевищувати 60% [1];

– забезпечення оптимальної величини і структури джерел фінансування активів. Необхідно дотримання нормативів капіталу (мінімального розміру регулятивного капіталу – Н1, достатності регулятивного капіталу – Н2, достатності основного капіталу – Н3).

З метою ефективного управління ризиками інвестиційних операцій банків доцільно здійснювати перманентний моніторинг діяльності банків та вносити зміни в нормативи, що доводяться Національним банком України до комерційних банків. Зокрема, О.В.Дубровін зазначає, що «перелік економічних нормативів НБУ періодично переглядається та вдосконалюється з метою більш оперативного та якісного реагування на ризики та загрози, постають перед банківською системою» [12, с.141].

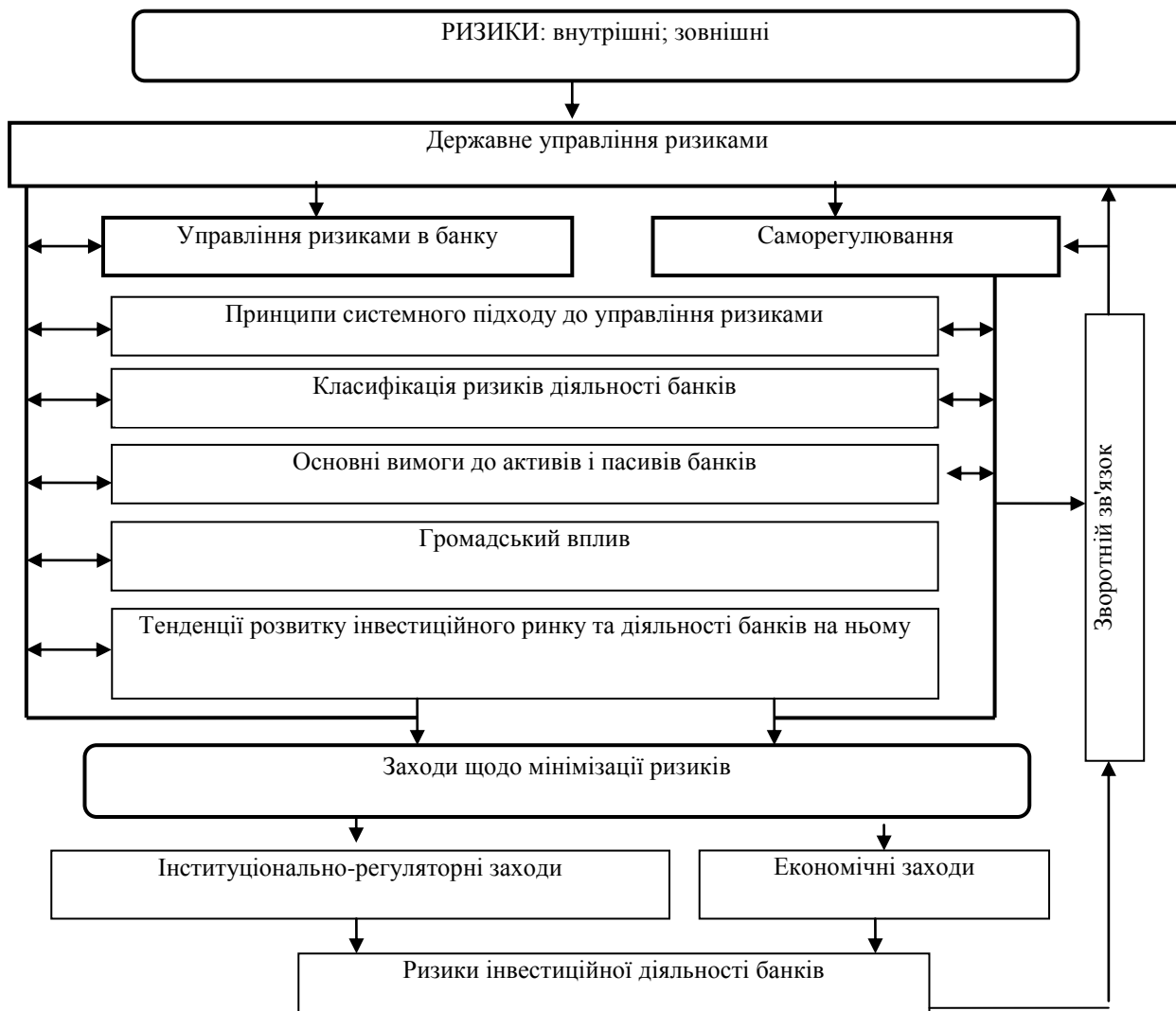
При здійсненні управління ризиками інвестиційної діяльності банків при застосуванні системного підходу особлива увага має бути приділена реалізації принципів такого підходу, де важливого значення набуває виявлення всіх найбільш суттєвих зв'язків між елементами інвестиційного ринку з метою протидії внутрішнім та зовнішнім загрозам, зокрема взаємоузгоджений розвиток інвестиційного ринку, інституцій фінансового посередництва, банків та різноманітних операцій та послуг, що здійснюється на інвестиційному ринку.

Важливим принципом діяльності банку при здійсненні інвестиційних операцій є забезпечення необхідного для нормального функціонування банку рівня доходів при мінімальному рівні ризику. Цей принцип досягається завдяки диверсифікації інвестиційного портфеля за фінансовими інструментами, продуктами, галузями та бізнес-лініями, узгодженості обсягів та структури цих вкладів (за валютою та термінами повернення) з обсягами та структурою пасивів.

Управління ризиками в банках при проведенні інвестиційних операцій повинно базуватись на посиленні державного управління при застосуванні системного підходу. При цьому необхідно врахувати: ризики зовнішні та внутрішні; використання саморегулювання як важливого елемента державного регулювання, на інвестиційному ринку, яке є посиленням та продовженням державного управління; принципи системного підходу; основні вимоги до активів і пасивів банків, передбачити громадський вплив, тенденції розвитку інвестиційного ринку та діяльності банків на ньому. Крім цього необхідно розробити заходи щодо мінімізації ризиків, де передбачити інституціонально-регуляторні та економічні заходи. та інших елементів управління. Пропонується структурно-логічна схема, що подана на рис. 2.

Дослідження питань ризик-менеджменту показало, що в «не існує єдиної системи управління ризиками, прийнятної для всіх банків» [8], тому банки самостійно розробляють таку систему для задоволення своїх потреб. Зокрема, в ПАТ «Мегабанк» процес управління ризиками охоплює всі його структурні рівні та підрозділи - від Спостережної Ради та Правління Банку до рівня, на якому безпосередньо виникає ризик. Загальну політику управління ризиками в ПАТ «Мегабанк» визначає Правління Банку за погодженням зі Спостережною Радою. Правління ПАТ «Мегабанк» взаємодіє з Спостережною Радою з питань ризик-менеджменту, виходячи із загальноприйнятих принципів корпоративного управління та ієрархії процесів управління ризиками. Правління ПАТ «Мегабанк» та виконавчі комітети, такі як Кредитний комітет, Комітет з управління активами і пасивами, Комітет з операційних ризиків, Тарифний комітет, Бюджетний комітет організують та забезпечують впровадження комплексної системи ризик-менеджменту в діяльності ПАТ «Мегабанк». Виконавчі комітети здійснюють моніторинг фінансового стану ПАТ «Мегабанк» і оточуючого середовища та визначають політики управління ризиками у відповідності з стратегічними цілями та пріоритетами довгострокової бізнес-політики ПАТ

«Мегабанк». Управління ризик-менеджменту є незалежним від бізнес-напрямків діяльності банку і виконує такі задачі як виявлення, моніторинг та контроль за рівнем існуючих ризиків; удосконалення системи управління ризиками, надання рекомендацій щодо додержання певного рівня ризику [13].

Джерело: розроблено автором

Рис. 2. Структурно-логічна схема управління ризиками при проведенні банками інвестиційних операцій

В ПАТ «Всеукраїнський акціонерний банк» для забезпечення управління ризиками створений і діє Департамент управління ризиками. У структурі цього департаменту функціонують підрозділи з управління кредитними ризиками корпоративного та роздрібного бізнесу, а також підрозділ з управління новими та операційними ризиками. В ПАТ «Всеукраїнський акціонерний банк» розроблені і діють внутрішні нормативні документи, щодо управління ризиком ліквідності, валютним ризиком, процентним ризиком, кредитним ризиком [14].

Дослідження управління ризиками в банках [13; 14] дало можливість визначити його основні положення щодо управління інвестиційними ризиками. При цьому необхідно передбачити:

- регулярне проведення аналізу ринків вкладення інвестиційних ресурсів;

– визначення основних інструментів, продуктів і категорій клієнтів, з якими працює банк і які можуть забезпечити максимальну прибутковість інвестиційних операцій при передбачуваному рівні інвестиційного ризику;

– оптимізацію управління інвестиційним портфелем банку з метою диверсифікації інвестиційного ризику і підтримки необхідного рівня ліквідності.

У процесі управління ризиками приймає активну участь і суспільство, виробляючи суспільну думку. При цьому вивчення відголосу широких верств населення слугує поштовхом для реагування державних органів, СРО, банків щодо проведення змін в загальній системі мінімізації ризиків при проведенні інвестиційних операцій. Слід врахувати те, що на суспільну думку впливає спеціалізована преса, Інтернет, радіо, телебачення тощо, які цю думку формують та відображають, тобто процес суспільного впливу є замкненим. Тому у запропонованій структурно-логічній схемі одним із елементів виступає «громадський вплив». Це дасть можливість поліпшити взаємодію між внутрішніми та зовнішніми суб'єктами при управлінні ризиками, розробити сучасні технології та запропонувати нові заходи щодо зменшення ризиків.

При розробленні і запровадженні системи управління інвестиційними ризиками банків необхідно визначити тенденції розвитку інвестиційного ринку та діяльності банків на ньому, що дозволить посилити інвестиційний потенціал банків з незначними ризиками. При цьому необхідно виокремити найбільш важливі тенденції, які мають пріоритетне значення: по-перше, це тенденція посилення державного регулювання та саморегулювання на інвестиційному ринку, в т.ч. у напрямку мінімізації ризиків; по-друге, тенденція впровадження корпоративних засад в практику діяльності банків, по-третє, тенденція сприйняття та подальшого розвитку контролінгу, що дасть можливість знижувати ризики, на що наголошують науковці і практики. Зокрема, в монографії, яка присвячена антикризовому корпоративному управлінню зазначено, що «засоби контролінгу дають можливість виявляти всі основні проблеми, які виникають під час реалізації антикризової стратегії, а також усувати відхилення від стратегічної лінії шляхом розроблення й вибору альтернативних заходів» [15, с. 238].

Крім цього, необхідно враховувати та здійснювати подальший розвиток заходів із мінімізації інвестиційних ризиків, найбільш важливими із яких є наступні: інституціонально-регуляторні - встановлення нормативних вимог до груп суб'єктів господарювання та здійснення контролю за їх виконанням; реєстрація учасників інвестиційного ринку; забезпечення прозорості діяльності всіх учасників ринку; ліцензування професійної діяльності фінансових посередників; впровадження принципів корпоративного управління в діяльність учасників ринку; здійснення антикризових регуляторних заходів; а також економічні заходи – гнучке податкове регулювання, удосконалення грошово-кредитної політики; управління державними капіталами; здійснення впливу на капіталізацію суб'єктів господарювання.

Висновки та перспективи подальших досліджень На підставі проведених досліджень можна зробити висновки, що при здійсненні управління активними операціями банків слід виокремити управління не тільки кредитними ризиками, а і ризиками інвестиційних операцій банків, в т.ч. на ринку цінних паперів. З метою здійснення банківського нагляду Національний банк України виокремив 9 категорій ризиків. Враховуючи важливість інвестиційних операцій пропонуємо додати до запропонованих категорій інвестиційний ризик. Зазначені категорії ризиків не є несумісними, тобто інвестиційна діяльність крім інвестиційних ризиків може мати інші категорії ризиків. При розробці системи управління ризиками інвестиційної діяльності банків необхідно передбачити комплекс теоретичних підходів і практичних дій, що мають створити умови для захисту його економічних інтересів від внутрішніх та зовнішніх загроз. Одним із найбільш значних

принципів діяльності банку при здійсненні інвестиційних операцій є забезпечення необхідного для нормального функціонування банку рівня доходів при мінімальному рівні ризику. Управління ризиками в банках при проведенні інвестиційних операцій повинно базуватись на посиленні державного регулювання при застосуванні системного підходу. При цьому необхідно врахувати: ризики зовнішні та внутрішні; використання саморегулювання як важливого елемента державного регулювання, на інвестиційному ринку, яке є посиленням та продовженням державного регулювання; принципи системного підходу; основні вимоги до активів і пасивів банків, передбачити громадський вплив, тенденції розвитку інвестиційного ринку та діяльності банків на ньому. Крім цього необхідно розробити заходи щодо мінімізації ризиків, де передбачити інституціонально-регуляторні та економічні заходи.

Подальші дослідження доцільно було б проводити у напрямку визначення зовнішніх і внутрішніх ризиків банків при проведенні інвестиційних операцій та надання пропозицій щодо їх мінімізації.

Література

1. Постанова НБУ «Про затвердження Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні» від 28.08.2001 р. №368 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: zakon4.rada.gov.ua / laws / show / z0841-01.
2. Іваницька О.М. Державне регулювання фінансових ринків в Україні в посткризовий період / О.М.Іваницька // Фінанси України. – 2011. — №2. — С. 35-42.
3. Міщенко С.В. Проблеми вдосконалення системи саморегулювання на фінансовому ринку / С.В.Міщенко // Фінанси України. – 2009. — № 9. — С. 43-52.
4. Сметанкіна А.О. Удосконалення системи управління фінансовою безпекою банку в умовах ризику / А.О.Сметанкіна, І.О.Тарасенко // Формування ринкових відносин в Україні: Зб. Наук. Праць. – К.: НДЕІ, 2016. – Вип. 1(176). – С.93-97.
5. Цимбаленко Н.В. Удосконалення системи забезпечення фінансово-економічної безпеки / Н.В.Цимбаленко, В.І.Левчук // Формування ринкових відносин в Україні: Зб. Наук. Праць. – К.: НДЕІ, 2016. – Вип. 1(176). – С.97-99.
6. Нова модель економічного зростання України: [монографія] // Київ: «ПП Сердюк В.Л.». – 2015. – 592 с.
7. Основні показники діяльності банків України [Електронний ресурс].— Режим доступу: www.bank.gov.ua.
8. Постанова НБУ «Методичні вказівки з інспектування банків «Система оцінки ризиків» від 15.03.2004 р. №104 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=36986>.
9. Інноваційні механізми стратегії фінансового управління [монографія] / редкол.: Т.І.Єфименко (голова) та ін. – К.: ДННУ «Академія фінансового управління», 2012. – 1302 с.
10. Інвестиційна діяльність комерційних банків: [монографія] / д.е.н., проф. І.О.Лютий, к.е.н., доц. Р.В.Пікус, к.е.н., доц. Н.В.Приказюк, к.е.н., доц. К.І.Старовойт-Білович. – Івано-Франківськ: ПВНЗ «Галицька академія», 2010. – 388 с.
11. Бланк И.О. Финансовый менеджмент: Учебный курс. – К.: Ника-Центр, Эльга, 2002. - 528 с.
12. Дубровін О.В. Основні причини виникнення банківської кризи та шляхи її подолання / О.В.Дубровін // Економічний вісник університету: Зб. Наук. Праць учених та аспірантів. – Переяслав-Хмельницький.: ДНВЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди», 2015. – Вип. 27/2. – С.138-143.
13. Офіційний сайт ПАТ «Мегабанк [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.megabank.net/ua/risk_manage/

14. Офіційний сайт ПАТ «Всеукраїнський акціонерний банк» [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.vab.ua/ukr/about/risk_management/
15. Антикризове корпоративне управління: теоретичні та прикладні аспекти [моногр.] / Т.І.Єфименко, С.С.Гасанов, А.М.Штангрет та ін. – К.: ДННУ «Акад. фін. управління», 2012. – 309 с.

References

1. Postanova NBU «Pro zatverdzhennya Instruktsiyi pro poriyadok rehulyuvannya diyal'nosti bankiv v Ukrayini» vid 28.08.2001 r. №368 [Elektronnyy resurs]. - Rezhym dostupu: [zakon4.rada.gov.ua / laws / show / z0841-01](http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0841-01).
2. Ivanyts'ka O.M. Derzhavne rehulyuvannya finansovykh rynkiv v Ukrayini v postkryzovyy period / O.M.Ivanyts'ka // *Finansy Ukrayiny*. – 2011. — №2. — S. 35-42.
3. Mishchenko S.V. Problemy vdoskonalennya systemy samorehulyuvannya na finansovomu rynku / S.V.Mishchenko // *Finansy Ukrayiny*. – 2009. — № 9. — S. 43-52.
4. Smetankina A.O. Udoskonalennya systemy upravlinnya finansovoyu bezpekoju banku v umovakh ryzyku / A.O.Smetankina, I.O.Tarasenko // *Formuvannya rynkovykh vidnosyn v Ukrayini: Zb. Nauk. Prats'*. – K.: NDEI, 2016. – Vyp. 1(176). – S.93-97.
5. Tsymbalenko N.V. Udoskonalennya systemy zabezpechennya finansovo-ekonomichnoyi bezpeky / N.V.Tsymbalenko, V.I.Levchuk // *Formuvannya rynkovykh vidnosyn v Ukrayini: Zb. Nauk. Prats'*. – K.: NDEI, 2016. – Vyp. 1(176). – S.97-99.
6. Nova model' ekonomichnoho zrostannya Ukrayiny: [monohrafiya] // Kyiv: «PP Serdyuk V.L.». – 2015. – 592 s.
7. Osnovni pokaznyky diyal'nosti bankiv Ukrayiny [Elektronnyy resurs].— Rezhym dostupu: www.bank.gov.ua.
8. Postanova NBU «Metodychni vkazivky z inspektuvannya bankiv «Systema otsinky ryzykiv» vid 15.03.2004 r. №104 [Elektronnyy resurs]. - Rezhym dostupu: <http://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=36986>.
9. Innovatsiyi mekhanizmy stratehiyi finansovoho upravlinnya [monohrafiya] / redkol.: T.I.Yefymenko (holova) ta in. – K.: DNNU «Akademiya finansovoho upravlinnya», 2012. – 1302 s.
10. Investytsiyina diyal'nist' komertsiynykh bankiv: [monohrafiya] / d.e.n., prof. I.O.Lyuty, k.e.n., dots. R.V.Pikus, k.e.n., dots. N.V.Prykazyuk, k.e.n., dots. K.I.Starovoyt-Bilovyk. – Ivano-Frankivs'k: PVNZ «Halyts'ka akademiya», 2010. – 388 s.
11. Blank I.O. Finansovyy menedzhment: Uchebnyy kurs. – K.: Nika-Tsentr, El'ga, 2002. - 528 s.
12. Dubrovin O.V. Osnovni prychny vynyknennya bankivs'koyi kryzy ta shlyakhy yiyi podolannya / O.V.Dubrovin // *Ekonomichnyy visnyk universytetu: Zb. Nauk. Prats' uchenykh ta aspirantiv*. – Pereyaslav-Khmel'nyts'kyy.: DNVZ «Pereyaslav-Khmel'nyts'kyy derzhavnyy pedahohichnyy universytet imeni Hryhoriya Skovorody», 2015. – Vyp. 27/2. – S.138-143.
13. Ofitsiynyy sayt PAT «Megabank [Elektronnyy resurs]. - Rezhym dostupu: http://www.megabank.net/ua/risk_manage/
14. Ofitsiynyy sayt PAT «Vseukrayins'kyy aktsionernyy bank» [Elektronnyy resurs]. - Rezhym dostupu: http://www.vab.ua/ukr/about/risk_management/
15. Antykryzove korporativne upravlinnya: teoretychni ta prykladni aspekty [monohr.] / T.I.Yefymenko, S.S.Hasanov, A.M.Shtanhret ta in. – K.: DNNU «Akad. fin. upravlinnya», 2012. – 309 s.